

Fasor 25 – Beszélgetés Platthy Ivánnal az állam és egyház kapcsolatának alakulásáról

Létrehozva: 2014.08.31. 19:11, frissítve: 2014.09.11. 13:53

Szöveg és fotó: Galambos Ádám

Budapest – Platthy Iván 1989-1994-ig Glatz Ferenc miniszter kinevezésével kezdődve, majd az Antall és Boross kormány időszakában az állam és az egyházak kapcsolatának koordinálására létrejött főosztály szervezője és vezetője, majd 1995-1999-ig a Köztársasági Elnök kinevezésével címzetes államtitkárként a Miniszterelnöki Hivatal Egyházi Kapcsolatok Titkárságának vezetője volt. A huszonöt évvel ezelőtti eseményekről, azon belül is a Fasori Evangélikus Gimnázium újraindulásáról kérdeztük a nyugalmazott címzetes egyházügyi államtitkárt.

– 25 év távlatából tekintünk vissza 1989. szeptember 1-re, amikor a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnáziumban országos tanévnitóra került sor. Ez mára nemcsak egyháztörténeti jelentőségű, hanem sok mindent előrejelző dátum. Ahhoz, hogy ez így lehessen, nagy dolgokat kellett merni és álmodni...

– 1989. július 1-jén jogutód nélkül megszűnt az Állami Egyházügyi Hivatal. Július 6-án Glatz Ferenc miniszter behívott magához és azt mondta, hogy fel kell építeni egy teljesen más rendszert, mely az egyházakkal közösen, kimondottan a jövőt építve alakul ki. A cél az egyházak társadalmi szerepvállalásának kialakítása, a negyven év bűneinek orvoslása volt úgy, hogy az figyelembe veszi az akkor már készülő lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló törvényt. Számomra mindez meglepetés és megtiszteltetés is volt. Egy kis létszámú osztályt hoztunk létre és azonnal elkezdtük az egyházakkal a kapcsolatfelvételt.

– **Hogyan jellemezné ezt az időszakot?**

– Ez egy olyan történelmi pillanat volt, amit vagy kihasznál valaki, vagy várokozik. Németh Miklós felismerte, hogy Magyarországnak – ahhoz hogy külföldön jogállamnak tekintsék az országot – az alapvető emberi-jogi törvényeknek meg kell felelni és ennek szellemiségében kell eljárni. Elsők között említette a lelkiismereti és vallásszabadság-, az egyházak-, sajtó- és szólásszabadság- és az ehhez kötődő egyéb törvények rendezését. Ekkor készült az új alkotmány, melynek 60. paragrafusába belekerült az egyház és állam szétválasztása, azaz a mellérendelt viszony biztosítása. Ehhez természetesen mindent előről kellett átgondolni és felépíteni.

– **A fasori gimnáziumban tartott országos tanévnitót hogyan fogadta a társadalom?**

– Könnyező szemmel! Érződött egyrészt a meglepődöttség, másrészt az örömmámor. Olyan érzés volt, hogy fellélegez az ország. Ez volt ugyanis az etalon. Ezt követően szinte megszámlálhatatlan megkeresés érkezett az egyházak részéről, hogy újra szeretnék kezdeni szabad oktatási tevékenységüket. Hogy csak néhány példát mondjak, úgy mint Hajdúdorog, Pécs, Sárospatak, Budapesten a Baár-Madas, stb.

"Olyan érzés volt, hogy fellélegez az ország. Ez volt ugyanis az etalon."

– Hogyan alakult ki hogy a Fasori Evangélikus Gimnázium lesz az első újranyíló egyházi iskola?

– Ez volt az első közoktatási intézmény a negyven év alatt engedélyezett tíz egyházi gimnázium mellett, amely újra indulhatott. Ezt megelőzően a híres gimnázium visszaadására jelentős kezdeményezés volt az egyház részéről, valamint az egyházhoz kötődő személyektől, de még külföldről is. Többek között Frenkl Róbert és Szentágothai János részéről. Glatz Ferenc miniszter kérte, hogy ebben az újrainduló gimnáziumban szeretné megnyitni az 1989/90-es tanévet és tegyünk meg mindent, hogy az ott működő Országos Pedagógiai Intézet kihelyezésével ez a cél megvalósulhasson. A 2014. szeptember 1-jén tartandó tanévnyitó a huszonöt évvel ezelőtti események jegyében is történik.

"A 2014. szeptember 1-jén tartandó tanévnyitó a huszonöt évvel ezelőtti események jegyében is történik."

– Mennyire volt erre az új nyitásra az egyház felkészülve?

– Természetesen többször és jogosan megfogalmazódott az egyházak részéről, hogy az infrastruktúra és az előző rendszer által elszenvedett státusza miatt nincs felkészülve az azonnali és professzionális tevékenységre. Például a valamikor neves Nagykőrösi Református Tanítóképző újraindulásához a városi MSZMP székházát kapta meg az egyház, de az indulását a Jászberényi Tanítóképző Főiskola kihelyezett tagozataként tudta csak elindítani. Ám ma már a Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Karaként működik. Szerencsére ez egy olyan időszak volt, amikor a jogszabályok nem korlátokat jelentettek, hanem egy közösen kialakított kapcsolatrendszer alapjainak megteremtése volt a cél. Amiben a megújuló társadalomban való egyházi szerepvállalást, az ember központúságot vettük alapul. A folyamatos aktuális és tematikus párbeszédet, illetve a partnerséget úgy gondolom sikerült kialakítani az egyházakkal, felekezetekkel, vallási közösségekkel.

"A folyamatos aktuális és tematikus párbeszédet, illetve a partnerséget úgy gondolom sikerült kialakítani az egyházakkal, felekezetekkel, vallási közösségekkel."

– A Vatikán hogyan fogadta az Önök megkeresését?

– Az Apostoli Szentszék és a Magyar Köztársaság diplomáciai kapcsolatainak újrakezdésének érdekében tárgyalási alapként elvittük 25 évvel ezelőtt a már említett a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló törvény tervezetét. A tervezet nem az 1895-ös szabad vallásgyakorlásról szóló törvény alapjaira épült, hanem az állampolgárok szabad vallásszabadságát és az egyházak teljes önállóságát garantálta. Tehát nem szervezetben hanem az alapvető emberi jogok biztosítása érdekében az embert állította központba. Ebből is adódóan az egyházak közfeladatokban várható részvételénél a szektorsemleges jogi- és finanszírozási gyakorlatot kívánta megvalósítani. Természetesen mindezek alapjaként az államnak nem korlátozó, irányító, ellenőrző szerepe kell hogy legyen, hanem a feladatban való egyházi részvétel segítése az állampolgári igények figyelembevételével. Ennek jegyében született meg a Szentszékekkel való diplomáciai kapcsolat Budapesten való aláírása, melyet Agostino Casaroli bíboros, államtitkár és Németh Miklós miniszterelnök 1990. február 9-én írt alá a Parlamentben.

– Ahhoz, hogy az egyházak az oktatást, a szociális tevékenységet végezhesék szükség volt ingatlanokra is...

– Mivel az elkobzott vagyon biztosítását a kezdeteknél nem tudtuk rendelkezésre bocsátani, ezért kerestünk üres állami ingatlanokat, amik a bizonyos célok végzéséhez megfelelőek és azt adtuk át az egyháznak. Az egyházaknak a megyei, illetve a helyi tanácsokon keresztül lehetett meghatározott célokra -közoktatás, felsőoktatás, kultúra, szociális -biztosítani ingatlanokat. Például az evangélikus egyház kollégiuma korábban munkásőr laktanya volt, de ez az épület csak egy a sok hasonlóból. Az 1991. évi volt egyházi ingatlanok tulajdonrendezéséről szóló törvény végrehajtásakor arra inspiráltak az érintett egyházakat, hogy az 1948-ban államosított ingatlanjaik visszaigénylésénél a leendő funkcióval hogyan tudnak részt venni a település fejlesztésében. Az Egyházi Főosztályhoz delegált egyházi képviselők e feladatok végrehajtásában is tevékenyen részt vettek.

– Hogyan értékeli az állam és egyház kapcsolatára vonatkozólag hivatalának tevékenységét?

– Több mint kilenc évig végeztem ezt a fajta koordinatív tevékenységet. Kezdetben mindenkivel tudatosítanunk kellett, hogy mi nem vagyunk az Állami Egyházügyi Hivatal jogutódja, az jogutód nélkül megszűnt intézményével és az összes egyházak tevékenységét korlátozó jogszabályaival együtt. Örömmel

"Kezdetben mindenkivel tudatosítanunk kellett, hogy mi nem vagyunk az Állami"

mondhatom, hogy ebben az időszakban nem voltak különösebb feszültségek, mert együtt gondolkodtunk és közösen alakítottuk ki az egy-egy koncepcionális, vagy egyedi kérdésekre adandó válaszokat. Figyelembe vettük a helyi, úgynevezett végrehajtási szint véleményeit is. Ezért közösen jártunk, vagy helyi vagy megyei önkormányzatok által kezdeményezett Együttgondolkodási Fórumokra, hogy az egyházak és az önkormányzatok embert szolgáló közös tevékenységüket segítsük. Nem időszakos fellángolásban, hanem hosszútávú együttműködésben bízunk.

*Egyházi Hivatal
jogutódja, az jogutód nélkül
megszűnt intézményével és az
összes egyházak
tevékenységét korlátozó
jogszabályaival együtt."*

– Az elmúlt időszakban az állam és egyház kapcsolatára vonatkozólag talán a legnagyobb változtatást a három évvel ezelőtti törvénymódosítás jelentette. Miként értékeli a 2011-es egyházi törvényt?

– Véleményem szerint ez a törvény az 1990. évi IV-es - mely a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházokról szövegezt, melyet a Parlament 1990. január 24-én hagyott jóvá - emberközpontú szellemiségéhez képest visszalépést jelent. Az elmúlt negyven év ideológiájához hasonló, az úgynevezett Aczéli három T-t juttatja eszembe. Ennek ellenére optimista vagyok, és azt gondolom, hogy a nem túl jó döntések idővel korrigálásra kerülnek. Nem kéne nekünk nemzetközi bonyodalmakba kerülnünk ezzel, hanem erőteljesebb, rendszeres és őszinte párbeszédet kellene folytatnia az államnak az egyházakkal. Nem az egyházak számának meghatározásába, korlátozásokba kell gondolkodni, hanem potenciális partnerként közösen az emberben. Hiszen mind az egyház, mind az állam az emberek bizalmából és az emberek szolgálatára hivatott.

– Ezzel összhangban van korábban megfogalmazott személyes hitvallása: Párbeszéd az emberért...

– Szüleimtől azt a „muníciót” kaptam, hogy ha a sors bármilyen, emberek közösségéért felelős vezető funkciót kínál, azt mindig a segítségként, az emberek iránti szolgálatként és soha ne hatalomként fogjam fel. Hivatali tevékenységem és az azt követő munkásságomat igyekeztem ennek a szolgálatnak a jegyében végezni. Ezért is vállaltam el a megtisztelő miniszteri felkérést és ezért van az, hogy mind a mai napig igyekszem mindezt szolgálni és a tapasztalataimat megosztani másokkal.

"Párbeszéd az emberért"